

PARLAMENT DE CATALUNYA

PROJECTE DE LLEI DE L'ESTATUT DE MUNICIPIS RURALS
(tram. 200-0001/15)

COMPAREIXENÇA FEDERACIÓ DE MUNICIPIS DE CATALUNYA
(FMC)

Il·lm. Sr. Josep Bigorra i Llauredó, Vocal del Comitè Executiu de la
FMC i alcalde de Vilaplana

Dilluns, 17 de febrer de 2024, 15'00h

Desenvolupament de la sessió: un màxim de 15 minuts d'intervenció. A continuació intervindran els grups parlamentaris per formular preguntes o demanar aclariments (5 minuts). Torn de resposta del compareixent (10 minuts).

Bon dia, senyors diputats i diputades,

Comparec avui davant d'aquesta cambra en representació de la Federació de Municipis de Catalunya perquè la veu dels Governos Locals pugui tornar a ser escoltada en seu parlamentària una vegada més, aquest cop per celebrar amb efusió la tramitació del Projecte de Llei de l'Estatut de municipis rurals, un nou marc regulador molt esperat i molt necessari per a l'establiment d'un règim específic pels municipis rurals.

Establir un règim específic pels municipis rurals i aconseguir l'equilibri territorial i la igualtat material dels seus habitants és un dels objectius recollits pel Pla de Govern de la XIV legislatura/ODS 11 (Ciutats i comunitats sostenibles).

L'exposició de motius del Projecte de Llei comença amb una radiografia molt gràfica del territori que per si sola suggereix la necessitat de tramitar aquest Estatut per establir un règim diferenciatiu pels municipis rurals per aconseguir, precisament, amb aquesta diferència la igualtat territorial.

Tres quarts (3/4) parts de la població de Catalunya viu en el quinze per cent (15%) del territori, mentre que el quart (1/4) restant n'ocupa el vuitanta-cinc per cent (85%).

Del total dels 947 municipis existents a Catalunya, el 62,62% (593) tenen una població que no supera els 2.000 habitants, i dins d'aquest percentatge el 55,99% (332) no supera el llindar de població de 500 habitants. Els municipis de menys de 500 habitants suposen actualment un u per cent (1%) de la població del país.

Un 75% dels municipis són de densitat baixa, un 21% són de densitat intermèdia i els municipis urbans o de densitat alta només suposen el 4%.

Aquestes dades tan simples i significatives alhora posen en relleu les desigualtats del territori i la importància d'aconseguir l'equilibri territorial i una igualtat real per a la ciutadania que viu en els municipis rurals i la necessitat de dotar les seves administracions de les eines adequades per a garantir la prestació dels serveis que els corresponen.

Una de les principals accions marcades per l'Agenda Rural de Catalunya per a la consecució dels seus objectius de situar la importància social, cultural, mediambiental i econòmica del món rural al centre de l'acció política, és **«Aprovar l'Estatut del municipi rural»**, i la seva aprovació és també un dels objectius que es va marcar el Consell Català de Municipis Rurals per aquest mandat 2023-2027. La tramitació parlamentària d'aquest Estatut implica, sense dubte, un pas important en el full de ruta.

L'articulat de la Llei, segons exposa el seu Preàmbul, recull 77 de les accions marcades per l'Agenda Rural de Catalunya per transformar-les així en mesures normatives i assegurar que l'Estatut respongui als objectius de desenvolupament del món rural.

Els municipis rurals de Catalunya enfronten una sèrie de desafiaments que afecten el desenvolupament i la sostenibilitat del país:

- La despoblació i l'envelliment demogràfic
- La manca de serveis bàsics, com l'atenció sanitària, l'educació i el transport públic, que dificulta la vida diària dels residents i desincentiva la permanència o l'arribada de nous habitants.
- La manca d'infraestructures adequades i una connectivitat deficients, que limiten el desenvolupament econòmic i social i dificulten la implantació d'iniciatives modernes i l'atracció d'inversions.
- L'escassetat d'habitatge assequible, agreujada per la proliferació de segones residències i allotjaments turístics, que encareix el mercat immobiliari local.
- Una burocràcia administrativa de difícil gestió pels petits municipis que sovint no tenen ni el personal ni els recursos necessaris per gestionar-la.
- La dependència econòmica del sector primari, de l'agricultura i la ramaderia, amb una manca total de diversificació econòmica que, juntament amb la mecanització del sector agrari, limiten les oportunitats laborals i contribueixen a l'èxode de la població jove a la recerca de millors perspectives.
- La gestió forestal i els riscos ambientals. L'abandonament de terres agrícoles ha portat a un augment de la massa forestal, que precisa una gestió forestal adequada per evitar el risc d'incendis i altres problemes ambientals.

L'Agenda Rural de Catalunya els ha classificat en set (7) reptes molt concrets:

- Persones, benestar i repte demogràfic
- Transició ecològica
- Territori connectat
- Sistema agroalimentari
- Gestió forestal
- Innovació i dinamització social i econòmica i
- Governança

Des de la Federació de Municipis de Catalunya sempre hem sigut molt conscients d'aquestes problemàtiques que afecten una gran part dels nostres associats i és per això que hem donat un ferm suport des de l'inici, amb la nostra participació activa, a la creació d'aquest nou marc normatiu específic pels municipis rurals, per a tenir en compte la visió rural en totes les polítiques que impacten en el territori i reivindicar la necessitat de prendre decisions que s'adaptin a l'especificitat de cada entorn rural; ja que reconeixem la importància de garantir polítiques públiques que adoptin la perspectiva rural per tal d'aconseguir l'equitat territorial, evitar el despoblament i assegurar

una prestació adequada de serveis públics en condicions d'igualtat respecte a la resta de municipis de Catalunya.

L'Agenda Rural de Catalunya i l'acció dels grups d'acció local com a ens col·laboradors han esdevingut un referent i una font de propostes per aquest Estatut, hem identificat les necessitats i els reptes del territori rural per garantir-ne les condicions de vida i de desenvolupament, i l'Estatut que ara impulsem esdevindrà un element clau per planificar les polítiques d'equilibri i cohesió territorial, amb el següent objecte, tal com disposa el mateix articulat del text:

- Establir un Estatut específic per als municipis rurals per tal d'aconseguir l'equilibri territorial i la igualtat material dels seus habitants.
- Establir mesures de caràcter transversal amb la finalitat de garantir l'aplicació i el manteniment del règim específic.
- Establir un sistema de finançament propi per tal de garantir l'adequada prestació dels serveis en condicions d'igualtat respecte a la resta de municipis catalans.
- Establir mesures adreçades a la ciutadania d'aquests municipis i a l'exercici de l'activitat econòmica que s'hi desenvolupa, als efectes d'afavorir l'arrelament i d'evitar el despoblament.

Només podem felicitar-nos d'aquest avanç tan significatiu que suposa la tramitació d'un text normatiu tan necessari, que afronta de manera integral i transversal la problemàtica dels municipis rurals i que dissenya i promou polítiques públiques orientades a garantir la igualtat d'oportunitats de la població en els municipis rurals i a assolir un major grau de cohesió territorial, econòmic, social i mediambiental.

L'Estatut dona rang legal al tan necessari «Principi de diferenciació», quan afirma que: *«Les lleis que afecten el règim jurídic, orgànic, funcional, competencial i financer dels municipis han de tenir en compte necessàriament les diferents característiques demogràfiques, geogràfiques, funcionals, organitzatives, de dimensió i de capacitat de gestió que tenen»*.

L'objectiu d'aquest Estatut de municipis rurals és aconseguir l'equilibri territorial i la igualtat material dels habitants dels municipis rurals, establir un sistema de finançament propi per tal de garantir l'adequada prestació dels serveis, i establir mesures adreçades a la ciutadania dels municipis rurals i a l'exercici de l'activitat econòmica que s'hi desenvolupa, amb l'objectiu d'afavorir l'arrelament i d'evitar el despoblament.

Es crea a més un Mecanisme rural de garantia, que és una eina essencial per garantir l'arrelament, frenar el despoblament i afavorir la repoblació dels municipis rurals, i que suposa una incorporació de l'avaluació dels efectes territorials, econòmics i sobre el medi i la societat rural de les polítiques públiques. També s'elabora una metodologia d'avaluació específica que tingui

en compte els principis, les recomanacions i les eines proposades per la Unió Europea.

La disposició final de l'Estatut faculta el Govern de la Generalitat de Catalunya a dictar totes les disposicions que siguin necessàries per al desplegament i l'execució de la Llei i obliga al Govern a incloure cada any en el projecte de llei de pressupostos de la Generalitat les partides pressupostàries necessàries per a garantir l'efectivitat d'aquesta Llei i fer front a les obligacions establertes.

Durant la tramitació del Projecte de Llei, en la fase del tràmit d'audiència de l'Avantprojecte a les entitats municipalistes, la Federació de Municipis de Catalunya va presentar diverses al·legacions amb l'esperit d'enriquir i millorar el text normatiu, algunes de les quals han estat incorporades al text definitivament aprovat.

- Es van fer canvis a l'articulat per reforçar el concepte que els ajuts als municipis rurals han de ser incondicionats i per transferència (nou PUOSC i fons específic).
- Pel que fa al compromís econòmic del Govern per donar suport als municipis i ens supramunicipals en el compliment de les funcions de protecció civil, es va aconseguir que la memòria econòmica recollís una previsió al respecte. Es va acceptar la proposta i es va afegir una disposició final que obliga el Govern a fer una previsió econòmica equivalent a subvencionar un tècnic de protecció civil per cada comarca considerada com a rural o on s'ubiquin municipis amb la consideració de rural.
- Pel que fa als recursos pels serveis digitals, en cas de delegació del desenvolupament de l'administració digital del municipi rural als consells comarcals, es va afegir una disposició final conforme l'Administració de la Generalitat de Catalunya disposa de dos anys per impulsar o posar a disposició les mesures de suport i assistència i de prestació de serveis digitals, relatius a la tramitació digital i atenció ciutadana.
- Sobre l'accés universal als serveis públics bàsics, en especial, a les persones grans i a les persones amb dificultat de mobilitat, es van introduir una important modificació al Preàmbul, en relació amb l'estàndard de bona administració a incloure obligatòriament en les corresponents cartes de serveis. Tot i que l'Estatut manté que s'ha de garantir que el temps d'accés, amb desplaçament per carretera, a un servei bàsic des de qualsevol municipi rural no superi els 30 minuts; es va afegir una esmena en el sentit que si excepcionalment això no fora possible, s'ha d'establir un estàndard superior als 30 minuts, motivant en tot cas i de manera específica la impossibilitat i el temps alternatiu superior d'accés establert finalment, per tal de contemplar la possibilitat que no tothom té a la seva disposició un vehicle rodat.

- Pel que fa a la composició de determinades entitats en les quals correspon una vocalia als representants dels municipis rurals, el Consell de Salut de Catalunya, el Consell de la Mobilitat i el Consell Assessor de l'Institut per al Desenvolupament de les Comarques de l'Ebre, es va sol·licitar pel que fa a la vocalia proposada, que s'eliminés la referència al fet que *"En cas que hi hagi més d'una associació específica dels municipis rurals, es considera més representativa la que tingui més municipis associats"* i se substituís perquè sigui proposada per consens entre les entitats municipalistes, i així s'ha fet.

Aquestes van ser algunes de les millores puntuals que vam poder aportar durant la redacció del text normatiu. No obstant això; permeteu-me destacar alguns punts clau de les nostres al·legacions dels que voldríem continuar deixant constància i que considerem que haurien de ser igualment tinguts en compte en el redactat definitiu de la norma:

1. Reconeixement d'una definició més flexible de "municipi rural"

El text definitiu no ha tingut en consideració la proposta de la Federació de Municipis de Catalunya d'ampliar els indicadors que s'utilitzen per a definir el municipi rural i que considerem que no es poden basar exclusivament en un llindar numèric de població de 2.000 habitants, ni supeditar la condició de municipi rural a la seva ubicació en una comarca rural.

Entenem que la idea de "ruralitat" es concreta a partir de diferents indicadors i no només per la variable de magnitud poblacional. Considerem que seria més adequat ampliar els criteris més enllà del límit de 2.000 habitants, incorporant indicadors addicionals, com ara la densitat, l'envelliment demogràfic, l'ocupació agrícola o ramadera i l'accessibilitat a serveis bàsics. Creiem que l'enunciació d'aquests paràmetres permetrien identificar de manera més justa i precisa les necessitats específiques de cada territori.

L'article 3 de l'Estatut es fonamenta en el nombre d'habitants i en la ubicació en una comarca rural i només es refereix als paràmetres de "densitat", "taxa de població negativa" o "índex d'envelliment" per a definir els municipis rurals d'especial atenció o als quals pertanyen a una comarca limítrofa.

Tot i que les disposicions addicionals primera i segona amplien la rigidesa de la definició legal, sempre es refereixen als mateixos indicadors, que proposem ampliar a l'índex de l'ocupació agrícola i ramadera i de l'accessibilitat als serveis bàsics".

Considerem que hi ha comarques amb una distribució irregular, amb una zona molt poblada i una altra de rural amb un índex baix de població, casos en què la delimitació administrativa de la comarca pot excloure a municipis totalment rurals.

2. Més Simplificació administrativa

Els municipis rurals se senten asfixiats per la burocràcia. És imprescindible reduir-la. La complexitat actual dels tràmits administratius dificulta el desenvolupament i és un obstacle per atraure i retenir població.

Tot i que el text de l'Estatut dedica el títol VII a les mesures de simplificació administrativa i obliga a la Generalitat en col·laboració amb les administracions locals a la promoció d'iniciatives de simplificació normativa i administrativa, de tramitació unificada de procediments i de substitució de l'aportació de documentació per declaracions responsables i a l'ús obligatori de models normalitzats, proposem establir procediments més àgils i simples per tal de facilitar el desenvolupament de projectes i iniciatives públiques i privades, per facilitar la gestió diària i l'accés a ajuts i subvencions. És d'especial rellevància la referència de la disposició addicional quarta en el sentit que el Departament competent en matèria d'indústria agroalimentària i polítiques d'alimentació ha d'estudiar la creació d'una llicència directa o altres mesures que afavoreixin la implementació d'infraestructures i activitats menors per tal d'agilitzar els tràmits administratius. Aquesta mesura ja s'hauria d'haver incorporat a la norma generalitzant el règim de comunicacions de determinades activitats, subjectes a la posterior verificació per part de l'Administració competent.

3. Finançament adequat i sostenible

Tots som conscients que les noves obligacions que exigeix l'Estatut han de quedar garantides des d'un punt de vista financer.

L'Estatut garanteix la suficiència financera dels municipis rurals a través de diverses mesures específiques i mecanismes de suport econòmic que en reforcen l'autonomia i l'estabilitat financera:

Es crea un *fons específic* de caràcter incondicionat per als municipis rurals i els municipis rurals d'especial atenció.

Es crea un *fons d'inversió per a municipis rurals* que té com a objectiu implementar estratègies territorials per frenar la pèrdua poblacional i fomentar l'equilibri territorial i l'equitat.

Es preveu la *participació en línies de transferències de capital*. A través del Pla Únic d'Obres i Serveis de Catalunya, es destina una línia específica de transferències de capital a municipis rurals, per fer front a la seva regressió demogràfica i envelliment.

Es crea un *mecanisme de finançament extraordinari a través de la inclusió d'una variable addicional de recepció de fons complementaris per aquells municipis rurals que tenen centres educatius rurals* per cobrir actuacions de conservació, reparació, manteniment dels centres i despeses de subministraments de serveis d'energia; i s'acorda un finançament especial per aquests centres escolars per donar resposta a les necessitats del servei.

Tot i que vam expressar la conveniència de què se substitueixi l'actual model basat en subvencions per transferències corrents i de capital, cosa que proporcionaria més estabilitat i previsió financera a aquests municipis, es mantenen els *incentius addicionals en ajuts i subvencions*. Ens felicitem, però, que el text definitiu, hagi recollit l'obligació de què les bases reguladores i convocatòries d'ajuts i subvencions de la Generalitat incorporin obligatòriament criteris específics que afavoreixin els municipis rurals amb criteris d'incentivació positiva i línies d'ajuts específics per als projectes procedents de municipis rurals.

S'estableix que les bases reguladores i les resolucions de convocatòries d'ajuts i subvencions hauran d'incorporar la perspectiva del possible impacte als municipis rurals.

Les diputacions i altres administracions supramunicipals hauran de promoure subvencions específiques i assegurar que els municipis rurals hi tinguin accés prioritari.

L'Estatut disposa igualment que la Generalitat ha de determinar i fixar els mecanismes per al finançament dels nous serveis derivats de l'ampliació de l'espai competencial dels governs locals.

4. Incentius fiscals i suport a l'economia rural.

En aquest sentit, tot i que sabem que la regulació fiscal és competència estatal, volem deixar constància de la necessitat d'instar incentius fiscals específics per a persones i empreses radicades en municipis rurals, com ara deduccions a l'Impost sobre la renda de les persones físiques estatal (IRPF) i bonificacions a l'Impost de societats (IS). Aquestes mesures contribuirien a fomentar el desenvolupament econòmic i la creació de llocs de treball local. El Projecte de Llei fa un esforç fiscal important des d'una perspectiva autonòmica; però cal impulsar polítiques fiscals més favorables des de totes les administracions.

L'Estatut incorpora diverses mesures tributàries, que aplaudim, relacionades amb deduccions en l'Impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF), en la quota autonòmica, i reduccions en l'Impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats (ITPAJD).

Entre les mesures més rellevants:

a) Impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF)

- *Deducció per trasllat de residència habitual a un municipi rural*
- *Deducció per adquisició o rehabilitació de l'habitatge habitual*
- *Deducció per rehabilitació de l'habitatge habitual*
- *Deducció per lloguer de l'habitatge habitual*

Lamentem que aquesta deducció per lloguer en particular només sigui aplicable a joves de menys de 32 anys i creiem que la lluita contra la

despoblació exigeix que aquests beneficis fiscals s'apliquin a tots els potencials residents, sense distincions.

b) Impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats (ITPAJD)

- *Bonificació del 75% de la quota tributària en la modalitat d'ITP per alguns negocis jurídics (expedients de domini, actes de notorietat i actes complementàries de documents públics)*

- *Reducció del tipus de gravamen en l'adquisició de l'habitatge habitual*

Lamentem igualment que aquests tipus reduïts només siguin aplicables a famílies amb fills escolaritzats en un municipi rural, ja que, com hem dit, la lluita contra la despoblació exigeix que aquests beneficis fiscals s'apliquin a tots els potencials residents, sense distincions.

5. Serveis digitals per als municipis rurals

Pel que fa als serveis digitals pels municipis rurals considerem que l'Estatut hagués pogut ser més ambiciós, creant un fons per la digitalització.

6. Urbanisme adaptat i polítiques de desenvolupament territorial

Considerem crucial que la llei prevegi polítiques d'urbanisme flexibles i adaptades a les característiques de l'entorn rural. Hem de facilitar el desenvolupament econòmic, promovent la innovació, l'emprenedoria i la valorització de productes locals i artesanals, sempre amb respecte de l'entorn i al patrimoni cultural. Això està alineat amb l'objectiu de la UE de diversificar les activitats econòmiques i millorar el valor afegit de l'agricultura i l'agroturisme.

Per acabar, la disposició final de l'Estatut disposa la creació a breu termini de múltiples comissions de treball per tal de garantir l'adequada implementació dels seus objectius i adaptar les normatives i polítiques a les necessitats específiques dels municipis rurals, en les que les entitats locals exigirem participar de forma preeminent per tal d'aconseguir els objectius perseguits.

- Grup d'estudi amb l'objectiu d'elaborar un informe detallat de la legislació existent que expressi les polítiques sectorials i econòmiques que afecten els municipis rurals.

- Comissió de treball per estudiar i proposar mesures d'adaptació de la normativa urbanística a la realitat, necessitats i capacitat d'actuació dels municipis rurals.

- Comissió de treball per estudiar i proposar mesures per garantir un sistema de transport públic adaptat a la realitat, necessitats i capacitat dels municipis rurals.

- Comissió de treball per estudiar i proposar mesures per garantir la plena connectivitat dels municipis rurals.

- Grup de treball per a la definició d'un pla d'infraestructures dels municipis rurals que ha de garantir l'accés als serveis bàsics a totes les persones residents als municipis rurals.

Conclusió

Senyores i senyors diputats, l'Estatut de Municipis Rurals és una gran oportunitat per dotar els nostres pobles de les eines necessàries per al desenvolupament i la sostenibilitat a llarg termini. Des de la Federació de Municipis de Catalunya realitzem una valoració positiva d'aquesta Llei des de la convicció que enfortir els nostres municipis rurals és enfortir el conjunt del país i reivindicuem la necessitat que les entitats locals estiguin representades en qualsevol organisme de participació i comissió de treball entre les diferents administracions, per tal d'aconseguir els objectius perseguits.

Des de la Federació de Municipis de Catalunya, instem aquest Parlament a integrar les millores proposades al text definitiu.

Moltes gràcies per la vostra atenció i quedem a la vostra disposició per a qualsevol pregunta o aclariment.